

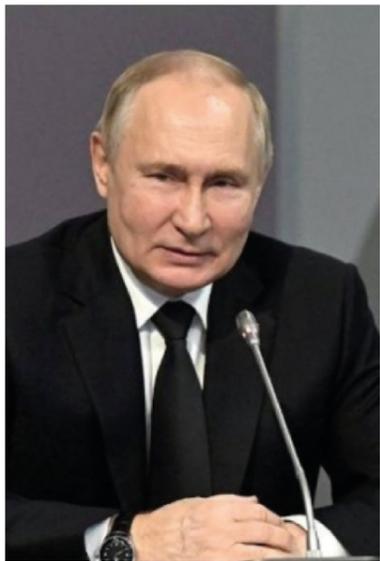

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә хәынтқарратә усхәартә «Апъснымедиа»

2024 ш. апрель 11 № 25-26 (21 532)

Аслан Бжъаниа иирамш идырныхәалейт

Урыстәылатәи Афедерация Ахада Владимир Путин Ақсны Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжъаниа иирамш идиныхәалейт.

Адныхәаларақы, ахәтакахьала, иазгәауоп: «Хәтыр зқәу Аслан Гьаргы-ица. Гәык-қсык ала ишәыдысныхәалейт Шәирамш. Урыстәыла Шәара шәырдыруейт хтәылақәа рыбжъара аидгыларатә, астратегитә усеицура арғәгәара иадгылоу иахәсабала, инашәыгзо аусгыы ахә харакны иршәойт. Сгәы ианагоит, Урыстәылеи Ақсны рьжәларқәа реизхәыгәара ахьзала алтшәа змоу хусеицура ақхьақәагы иаццәахәойт хәа. Ишәзеиғьасшәойт агәабзиара, ахәынтқарратә усурақны аихьзарақәа, аманшәалара!»

***

Жәлар Реизара-Апарламент Аиҳабы Лаша Ашәба Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжъаниа Иирамш идиныхәалейт.

Адныхәаларақны иазгәауоп: «Хәтыр зқәу Аслан Гьаргы-ица! Жәлар Реизара-Апарламент адепу-

татқәа рыхьзала, хәтала сара сыхьзала гәык-қсыкала Шәирамш шәыдысныхәалейт!

Иахьа Шәара ақстазааратә қышәа ду рханы ахәынтқарра анапхгара ашәойт, атәыла аекономикатә лшарамч, уи акультуратәи адоухәтәи тынха рықәиара гәаццыхәарала шәалахәуп. Шәара шәыпрофессионализм, ауаажәларра-политикатә, анапхгара усурақны ишәымоу апышәа ду хтәыла ақхьақәагы асоциал-экономикатә қиара, ауаажәларра рышәытқәа атынчреи атышәынтәалареи рышәақәыларәи Ақсны жәларбжъаратәи апозиция аргәгәаразы ицхыраагза дуны икоуп.

Иахьа Аконституция ахьчара знапы иану иахәсабала Ахада имацзурақны Ақсны Ахәынтқарра асуверенитет, ахьыцшырма, ахәынтқарратә акзаара икәырхаразы ауснагзатәқәа мәақыжәгойт. Хәра ахә харакны иахьшәойт жәларбжъаратәи амадарақәа рыртбаара, атәылақәа рыбжъара аиашьаратә еизықазашьақәа рырғәгәара аус ақны шәлагаламта. Шәара ишәыбзоураны акрызцәзкуа аполитикатә збамтақәа

алыршоуп, ақстазаара иалартәоуп аинвестициатә проектқәа жәпақы, ахәынтқарратә еилазаарақәа ркны имәақысуейт аитакрақәа, ацәгыоура иақәагыланы ақәпара. Ақхьақәа иқататәу рацәоуп, аха хәра агәра хгоит Ақсны жәлар реизхәыгәара иазкны шәгәы итәшәкыз аус бзиақәа рынагзара шәылшап хәа.

Хәтыр зқәу Аслан Гьаргы-ица! Ишәзеиғьасшәойт амилацтә иинтересқәа рыхьчара, жәларбжъаратәи амадарақәа рырғәгәара иазку шәу-сурақны аихьзарақәа, агәабзиара, аманшәалара!»

***

Абарт амшқәа рзы Ақсны Ахада ихьзала адныхәаларақәа рацәаны иааит. Урыстәылатәи Афедерация Аиҳабыра Рхантәақы Михаил Мишустин иаиашьтыз аныхәаларақы Аслан Бжъаниа изеиғьаишәейт агәабзиара гәгәа, аманшәалара, ацәкхьықәра зцу ахәынтқарратә усурақы ақәқиара қыцқәа. Уи агәра ганы дшыкоу ихәейт аусеицура хәпхьақәагы ишаццәахә, ицгәы амәхак шытбаахо.

Урыстәыла Афедералтә Еизара Афедерация Ахеилак Ахантәақы Валентина Матвиенко Аслан Бжъаниа изеиғьалшәейт ацәкхьықәра зцу иусурақы аихьзара қыцқәа, агәабзиара, аманшәалара.

Иара убас атәыла Ахада идныхәалейт Ақсны икоу Урыстәыла ацхаражәхәаф чыда Михаил Шургалин, Ареспублика Башкортостан Ахада Ради Хабиров, Аиҳабыра Рқыза-министр Андреи Назаров, Урыстәыла Ашәартадара Ахеилак амазаныкәаф Николаи Патрушев, Аахьыц-Уапстәыла Ахада Алан Гаглоев, Ақсны икоу Аахьыц-Уапстәыла ацхаражәхәаф Олег Боциев, Кабарда-Балкартәи Ареспублика Ахада Казбек Кокков, Шьамтәылатәи Арабтә Республикәа Апрезидент Башар аль-Асад, Никарагуа Апрезидент Даниель Ортега Сааведра, уи ихәтыпуаф Росарио Мурильо, Ақсны Ауаажәларратә палата амазаныкәаф Гули Кычба ухәа егыртгыы.

Аиқызара иадырганы

Ақсны – Башкирия

Уфа ақалақь, «Белая» азиас апшақәақы, Аиқызара Абака азааигәара аколоннада аргыларә иалагеит, – адырра қанатойт «Башинформ».

Башкириеи Ақсны рыбжъара аиқызаратә, аимабзиаратә еизықазашьақәа рыхьзала хәпхьақәа иргылараны икоу аколоннада рацхьатәи ахәхә ашәтәдара мәақысит жьтәарамза, 2023 шықәсазы Ақсны Ахәынтқарра Ахада Уфа ақалақь ақны данықаз.

Аколоннада Ақәа ақалақь, Амхәқыраа Рыцшақәақы игылоу аколоннада аицш-зеицшу асахьа аиуейт. Ари аргыламта ахаракыра – 12 м. ркынза иназоит, аура – 30 м., атбаара – 6 м. ркынза. Аргыларазы ахархәара роуейт афельзиттә хәхә, мамзаргы агранит.

«Асимволтә цакы амоуп, уи ааигәара аурыс жәлари абашкир жәлари риашьара иазку амонумент ахьгылоу. Уи Башкирия хәтәгәақхарала Урыстәылатәи ахәынтқарра иалалеи жьтәи 400 шықәса ахьтәра инамаданы иргылан. Акырза атәнакуейт аиқызарей, аимабзиарей, аидгыларей рыла анхара. Убасцәкьа ауп хашьцәа-ақсуаа рыцынхареи аусрыцурей хгәы иштоу. Аколоннада

ацоурых ду змоу, еицамкуа хәиқызара иасимволны икалоит. Ихәафсыз ашәышықәса 20-тәи ашықәсқәа рзы, Поволжие амлақра гәгәа анықаз аамтазы, Ақсны хәра фәтәи-жәтәи рыла иацхьарауан, Ақынцәтәылатә еибашьа Дузза аан ахәрақәа зауз хәибашьцәа Ақсны арратә хәышәтәыртәқәа рқы ирхәышәтәуан. 90-тәи ашықәсқәа раан, уажәшәта хәра, абашкирцәа ауадақәра иакәшәаз ақсуаа ихәлшоз ала хрыдгылейт, агуманитартә цхыраара рахтон. Уахьгы-арахьгы хәзхьехәаша хәмоуп, хгәы зладуу рацәоуп. Хәра хзы насып дууп Ареспублика Амш азы шәахьахәтааз. Аколоннада аахартуейт шықәсык иахымгәкәа, жьтәарамза 11 иакәыршәаны», – хәа актәи ахәхә ашәтәдара ақы инатшыны иазгәейт ареспублика Ахада Ради Хабиров.

Ацәк ду змоу аусшәкәы

30 шықәса уажәақхьа

30 шықәса уажәақхьа, 1994 ш. мшақымза 4 рзы Москва ақалақь, Урыстәылатәи Афедерация адәнықәтәи аусқәа Рминистрра Адкыларакәа Рықәақы «Ақыртәу-ақсуа еимақы аполитикатә тышәныртәалара иазку ауснагзатәқәа рзы Ахәамта» анапацәафра мәақысит. Аусшәкәы рнапы атәршит: ақсуа ган ақынтәи Сократ Цыныцәл, ақыртәу ган ақынтәи – Александр Кавсазе, аусмәагәтә иалахьын Борис Пастухов – Урыстәылатәи Афедерация аганахьала, Едвард Бруннер – Еиду Амилацқәа Реиқәаара, В. Манно – Европатәи Атәылақәа Реидгыла Ашәартадара Ахеилак ақынтәи.

Иара убасқан, 30 шықәса рацхьа, Аганқәа иара убас еикәшәхәтны рнапы атәршит «Ахтәацәеи зтыц иахгоу ахәқәеи хәтәгәақхарала рыргәежыразы Цышганктәи аикәшахәтра». Аганқәа атынчра ашәақыргыларазы иаарласны аусура алагарей Еиду Амилацқәа Реиқәаара абжәказаратә мқкәа реилазарарәи Урыстәылатәи арратә контингент алахәарей рзы ахәара шықартцо шәақәдыргәгәейт.

Аганқәа Еиду Амилацқәа Реиқәаара Ашәартадара Ахеилак ахь Еиду Амилацқәа Реиқәаара Амиссия Қыртәыла анацшразы амандат артбааразы аацхьара қартейт.

«Ақсны иара ахәтәи конституция, азақәантәарей, иашьашәлоу ахәынтқарратә атрибуткеи: агимн, агерб, абирақ амоуп», – хәа иазгәауоп Аацхьарақы.

Аганқәа атагылазаашьа рыла: адәнықәтәи аполитикеи адәныкаекономикатә еимадарақәеи; ахәаахьчаратә мацзура; ахәзалхратә мацзура; аенергетика; атранспорт; аимадара; аекология; ақсабаратә цәыртәра баапсқәа рыхьақәа рықәагара; ауақы атәылауақы рзинқәеи рхәақыртәи рыхьчара; амилацмацқәа рзинқәа рыхьчара ухәа рганахьала аусеицура азы азинмқкәа инамаданы азеицш еилибакаара роуит.

Аганқәа атагылазаашьа атышәныртәалара азы анафсыз ауснагзатәқәа рымәацгара ишақәшахәту азгәартейт.

«Ақыртәу-ақсуа еимақы аполитикатә тышәынтәалара иазку ауснагзатәқәа рзы Ахәамта» ақы ишәақыргәгәан Ақсны Қыртәылеи рыбжъара ахәынтқарра-зинтә еизықазашьақәа рықамзаара», – Ақсныпресс акорреспондент дицәәжәо, ихәейт адәнықәтәи аусқәа қыхьатәи рминистр (1997 – 2010 шш.), Ақсны Ашәартадара Ахеилак амазаныкәаф Сергей Шамба.

Иара лацарамза 3, 1994 шықәса рзы Еиду Амилацқәа Реиқәаара Амазаныкәаф хәа икаитаз ажәахәи Ақыртәу-ақсуа еимақы

шәатанкыла атышәынтәаларазы аполитикатәи азинтәи тагылазаашьақәа рганахьала Ажәалагалақәа» хәа хыс измаз Еиду Амилацқәа Реиқәаара ажәахә аццәагы рқы иарбоу Ахәамта абас еицш азинтә лкаа шәтаз шақхьа игәалаиршәейт.

«Ақыртәу-ақсуа еимақы шәатанкыла атышәынтәаларазы аполитикатәи азинтәи тагылазаашьақәа рганахьала Ажәалагалақәа» хәа хыс измаз Еиду Амилацқәа Реиқәаара ажәахә ақы, ахәтакахьала иазгәаған абас: «Ақсны аймак-аиқәк зцу азцәарақәа рызбарәи Борис Пастухов – Урыстәылатәи Афедерация аганахьала, Едвард Бруннер – Еиду Амилацқәа Реиқәаара, В. Манно – Европатәи Атәылақәа Реидгыла Ашәартадара Ахеилак ақынтәи. Аидгылатә хәынтқарра ахьз анафстәи аицәәжәарақәа раан аганқәа рыла ишәақыргылахойт. Аганқәа қынцкәынмза 21, 1991 шықәса рзы иқаз қыхьатәи Қыртәылатәи Асоветтә Социалисттә Республика ахәақәа иртагзаны иаццоу ахәынтқарра атерриториатә акзаара азхарцойт... Убас ала, Еиду Амилацқәа Реиқәаара Ақсны Қыртәылеи ирыднагалон иқыцу аидгылатә хәынтқарра аццәра, анафс уи ахьзгы еикәшахәтны аццәра», – хәа ихәейт Сергей Шамба.

Аполитолог, Ақсны Рацхьатәи Ахада Владислав Арзынба иабжәаф Астамыр Тәниа иажәақәа рыла, ақыртәу-ақсуа еимақы аполитикатә тышәныртәалара иазку ауснагзатәқәа рзы Ахәамта» еиҳа лассы-лассы изышәақшәуаз узшәкәны иқан. Уи ацәк ду артон, ишәан акәзар, ари аусшәкәы ақы Ақсны Қыртәылеи рыбжъара ахәынтқарра-зинтә еизықазашьақәа рацхьара афакт, иара убас аусеицура амәацгара ахьалшо аусхккәа арбан.

«Иарбоу Ахәамта адкыларашьахьа итыцит лацарамза 3, 1994 шықәса рзы Еиду Амилацқәа Реиқәаара Амазаныкәаф хәа ихәтарнак чыда, швейцариятәи адипломат Едвард Бруннер икаитаз ажәахәи «Ақыртәу-ақсуа» еимақы шәатанкыла атышәынтәаларазы аполитикатәи тагылазаашьақәа рганахьала Ажәалагалақәа» хәа хыс измаз Еиду Амилацқәа Реиқәаара ажәахә аццәагы. Уи иара убас иарбан мшақымза 4 рзы иқатәз Ахәамтақы ишахәо ала, аганқәа зыхьз шыақыргылатәу Аидгыларатә хәынтқарра аццәразы аицәәжәарақәа шымәапыргало атәи.

Арақәа зызбахә хәаз аконфедерация аказьша змоу ахәынтқарра аццәра ауп. Усқантәи аамтазы «Ақсны ахәынтқарратә хьыпшырмазы Акт» рыдрымкылазәацызт, Ақсны Қыртәылеи рыбжъара азеицш хәынтқарратә цакыра ахәақәа иртагзоу иизықазашьақәа реиташьақыргыларә алыршаразы аицәәжәарақәа мәақысуан. Ақсуа ган азы уи иара иинтересқәа ирықәшәоу узшәкәны иқан.

Аңстазаара иазрыжәыз ауақы лаша

Александр Тариа диижьтәи
100 шықаса цит

■ **Сынтәа ауаажаларратә ус-
зуқы, журналист, атоурыхтцаа,
Аңынцтәыләтә еибашыра Дузза
(1941–1945 шш.) иалахәыз, Аң-
суа хәынцқарратә музеи адиректорс
иказ (1978–2007 шш.) Александр
Тариа диижьтәи 100 шықаса цит.**

Александр Мақытат-иңа Тариа диит 1924 шықаса мшапымза 15 рзы Гәдоу-та араион Лыхны ақытан анхашы ита-ацаарафәи. Иқыта гәакыаһы жә-класск данрылга, Қарттәи аршыақауаа рцара-иурта дахырыпһызалоит. Уа ацара дыштәз иалагоит Аңынцтәыләтә еибашыра Дузза.

Александр Тариа иқәра шатцанам-куазгы, Аңынцтәыләтә еибашыраан, 1942 шықасазы, ацара ицызтөз ишыз-цаа дрыцны Нхытцкавказтәи хашы-хашыдыртақәа ирхысны, аңсуа шыха қыта Гүсхәи агаразы иауаз афшист-цаа ирфагылеит, раанкыларагы рыл-шеит. Иара убри ашыққан цыббрам-засы хаибашыцаа Гүсхәи ақыта ахы иақәитыртәит. Александр Тариа дызлаз архәта 394-тәи адивизиа 808-тәи абата-лион иахырыпһызаләит. Ари абата-лион реибашыратә мша Краснодартәи ахырхартахы иган. 1943 шықасазы Краснодари уи ақәшамыкәшатәи ара-ионқәеи рхы ианакәитыртәуаз, Алек-сандр Тариа ишәылыкыгы гәгәала ирхәит. Ақыраамта агоспитальқәа ркны дыштан, иеыхәшәтәра ашытахы, афрон-т ахы, ибаталион ахыкәз атың ахы деит-а-цит. Аибашыра адәафәи Александр икәақәа иаха-иаха ицәыртәуа иала-геит, икәрақәа ишәқәнагаз еипһы ина-гзаны иахымһыацыз иахыаны. Убри иабзоураны, 1944 шықаса антцәамта-зы иррамацтура ақынтә ипсадгыл ахы, атынч пүстазаарахы ахынхәра азин иртеит.

Ишәныка даныхынхә, ишәапқәа дрыкәгыло дшаақалатцәкы, аңста-заара аилашыра дналагылеит. Аңһа уи дрыштыт артцара арцаафәи Аф-он Ғыцтәи ашкәл ахы. Уа аус шууаз, Гәдо-утатәи акомфәреидгыла араиком ақәша

урт шықәдыргәғәоит хыпһызара рацәала ианаршыа ахәынқарратә хамтақәеи ахәтыртә хызықәеи: аме-далқәа, «Аңынцтәыләтә еибашыра Дузза I, II-тәи ақазара» аорденқәа, «Ағымшәаразы», «Кавказ ахычара-зы», «Берлин агаразы», «Аңһа аветеран», «Аңһаус ахәтырары» – Аңһыны Рапһхәтәи Ахада В.Г.Арзынба иуспқә-ла ианашыан «Ахыз-Апһша» аорден III-тәи ақазара. Иара убас «Апропаганда зәагһызтәыиз аусзуқы», Гүсхәи ақыта «Хәтыр зқәу атәылауақ» хәа далхын.

Александр Мақытат-иңа иматцуратә уалпһыақәа инарываргыланы, аамт-кала ауаажаларатә усқәа рынагзарагы инапы рылакын. Убас, 1984 шықаса инаркны Аңынцтәыләтә еибашыра Дуззеи аңһеи рветеранцәа Аңһынытәи Рхеилак Ахантәафәи дықан. Абракагы иалкааны уззаатгылаша, иара ибзоураз алтшәақәа мацмызт. Чыдала иалска-арц стахуп 2008 шықаса антцәамта-зы Москва имфагысуаз Ихыпһшым Ахәынцқаррақәа Реимабзиара иаз-кыз Аибашырей аңһеи рветеранцәа Ркоординациатә хеилак Жәларбжә-ратәи апленум. Александр Мақытат-иңа абри ахеилак ахы аңһыра иман, апрезидиумгы далан. Апленум аңһы имфагыгиз аипһыларакәа, аицәажә-рақәа ухәа ирылтшәаны, Аңһынытәи аибашырей аңһеи рветеранцәа хыхы зызбахә ххәаз Акоординациатә хе-илак иаларцеит.

Александр Тариа атакпһықәра зцыз анапһгаратә тыпқәа ркны аус шууаз-гы, инапынцәкәа рыла дшеилахазгы, ирфәиаратә ус гәыгәтәижуаымызт. Ика-лам итцихыаз ипүдәмтақәа рахытә иал-скаарц стахуп, аңһабаа гәгәа адбаланы итижыиз Аңһынцтәыләтә еибашыра Дузза (1941–1945 шш.) итахаз Аңһы-нытәи аңһеи аңһыра ирызку «Ағәләшә-ара ашәкәы». Рхыпһызара рацәоуп аибашыра атематика иазку ишәкәә: «Едельвейс афагылар», «Аишыцаа рыпсадгыл рыхычон, «Ашыоуцаа ага итыл афәи», «413 мшы аокупантцәа Ақәа (1992–1993)», «Автобиографи-атә повест» ухәа.

Дыкоуп, дубап азәы зхи-зыпһ-си затәык иашытоу, дыкоуп дәәзәы, зхатәи аңһыра еазәы иус зыргыло, уи акала дихәар, дицхраар аморалтә гәахәара ду зауа. Абас дықан Алек-сандр Тариа. Абасқәа зымчәхазкуаз ипстазаара зегьы еибашыран, қәпа-ран, уи ианакәызаалак аиаша дашытан, аиашамәа данын, уи ақәан псысгы иихаз. Иухәар ауеит, ари ауақы лаша ипстазаара цакыс иамаз – аңсуа хә-зустцәоу, хәоурых, хәахәы зхәо ама-териалқәа, артефактқәа рыхычара ип-садгыл афаңһа уалны идыны ипһызон хәа, убри ауалпһыа атыхәтәанынза анагзара дашытан.

Уи ихаан Аңһыра музеи адунеи иады-руа ахызы наоһын. Музеи рбарц азы еиуеипһшымыз ахәынцқаррақәа ркын-тәи иауан ажаларқәа рхәтарнақәа рацәафәи. Иқан ауаа агааран икәгы-ланы музеи ақәналары ианазыпшыз. Ақыртәуа-аңһыра еибашыраан (1992–1993), усқан иқәра шмацмызгы, аң-сра ала дыштәапһуазгы, ағымшәарей ағәағәрей аарпһны, «сыршыуазаргы сыршыаанит» хәа инапқәа алардһны Аң-һыра музеи абылра-щышә иаңһычәит.

Иахыа шәышықәса инеиханы изхытуа Аңһыра хәынцқарратә музеи – аңһыра хәоурыхмәа ахәаарпһу хулыту-ратә хыштарә аиқырхарәфәи А.М.Тариа илагала дәәақы иузадыком.

Зыуафрей, зыламысы, зфырхәта-рей ейқараны еицаазгәз Александр Мақытат-иңа Тариа наунагза хәафәи да-анхоит длашаз.

**А. Цыпауа,
атоурыхтә тцәарадыррақәа
ркандидат,
Аңһыра хәынцқарратә музеи аиқәа**

Хабарда дыбжәадырзит

Мты Ақәаба –
115 шықаса

■ **Аңһыра шәкәышәы-адрма-
тург, арежиссиор, актиор, ақәа-
шәа, Аңһыни Қырттәылей жәлар
рартист Мты Ақәаба диижьтәи
115 ш. цит.**

Мты Осман-иңа Ақәаба диит (14.03.1909) иахытәи Гәдоу-та араион Қәланыхәа ақытан (ипстазаара далцит – иныкәырпһны 1938 ш. рзы).

Ақыта школ даналга ацара изацитцеит, аоны дықан, итаацаа дрыцхрауан анхамәа аус аңһы. Ашытахы ацара итцон Гәдоу-тәи жәашықәсәтәи ашкәл аңһы, адрма-тә кружокгы далахәын.

1929 ш. апрель азы Ақәан-тә дызтәз ашкәл итааит хәык рыла ишәкәгылаз акомиссия: Ақәатәи аңһыра школ адирек-тор К. Зизариа, ақәатәи адрма-тә студиа арежиссиор В. До-могаров, иара убас арцаафәи В. Маан. Акомиссия иалаз ағышә-ара иахрыжыт адрма-тә кружок иалахәыз жәоһәык. Урт рахытә Ақәатәи адрма-тә студиа ашкә ирыдыркылеит хәык, «насыпһ змаз» дрылан М. Ақәаба, насгы амилатә театртә қазара иналукә-аша аусзуқәа рақәны ишәкәгы-лаз А. Агрба, Шә. Пачалиа, Р. Агр-ба, В. Аргәын.

М. Ақәаба астудиафәи ита-ра анхиркәша аусура дала-гоит Ақәатәи ахәынцқарратә драматә театр аңһы. Уи нахыс, 1936 ш. инаркны ацара итцон Қарттәи театртә институт аңһы. Рцәафәас иман еицырдыруа ак-тиорцәа, СССР жәлар рартистцәа А. Хоравә, Цы. Алексизе, А. Васәзе. Ускан аинстиут итан иара убас М. Зыкәба, Х. Қәпа, Ч. Цыоуна ухәа егыртгы.

Жәлар рыкәашарей рашә-кәеи дрызфәлымхәеит дыш-кәыпһшыз. Дышнеи-шнейуаз дхореографхәит, П. Цанцулаиа напһгара зитцә Аңһынытәи аетно-графиа-тә ансамбль ақәашәафәа нагақәа дреиуан. Арака ахы нагзафәас иқан еицырдыруа ақәашәафәа Г. Агрба, Цы. Хәециа,

Ф. Ачба, А. Гәыблиа, Ш. Ақардан, К. Лазба, А. Чычба, Д. Царгәыш ухәа егыртгы. М. Ақәаба икәз иадхәалоуп «Шыраатын» назлоу ақәашәрақәа ансамбль апрогра-ма алатцара.

М. Ақәаба ибафәхәтәра ақәа-шәрақәа ркны мацара ақәым иахәаағышуаз. Ақәатәи адрма-тә студиа даналга, арежиссиор В. Домогаров идигалейт адрма-тә фымтақәа фәа: «Кыахыа Хәңыра-рат», «Инапһхәа Кыагәа». Ифын жәлар рашәақәеи ражәаб-жыкәеи шыафәс иатаны. Нас ихәтагы ароль хәақәа (Хәңы-ра-ти Кыагәеи) наигзеит арт аспект-кәкәа ркны. Ашымтақәа хазы итыжыин Ақәа.

М. Ақәаба авторс дрымоуп иара убас аетиуд «Шәхынхәы» (иоуп С. И. Чанба итоурыхтә дра-ма «Амхәңыыр» атыхәтәантәи ахәта шыафәс иатаны), апиесақәа «Азәақәа ашәа», «Мшамш, аңһы-ба», актк злоу аскетч «Хәбахә ила».

Аңһыра драматә театр аңһы М. Ақәаба дыхәмарит арольқәа: акомандор (Лопе де Вега, «Ауа-са рзыхы»), Хәңы Мура-ти (И. Ва-кели, «Шамиль»), Рылеев (Н. Лернер, «Адекабристцәа»), Лиан-кин-Триапкин (Н. В. Гоголь, «Аре-визор»), аокруг аиқәабы (С. И. Чан-ба, «Кыараз») ухәа.

1938 ш. алағамтәз Қарт М. Ақәаба дырбаандашын, уи нахыс азәгы ихабар имбеит. Заа дыршыхәан иашыа Шырыф. М. Ақәаба ашыауға иқәтан 1938 ш. март 14 рзы, ахәтач 58, 10-58, 11 инакәыршәаны. Апартией аиқә-бырей (ахәтақәхәла Л. Бериа) дырфәгыланы дыкәгылеит хәа ахытцаны ахара итцан. Дандыр-баандауаз аламтәла адрма-тә студиа акомедиа «Атыхәтәантәи ачара», аригы афольклортә ма-териалқәа ахрархәарала.

Еиуеипһшым ашықәсқәа рзы итыжыуп ишәкәәи: «Кыахыа Хәңыра-рат» (3-хәтәки хә-сахыа-ки змоу адрма. Ақәа, 1933); «Инапһхәа Кыагәа» (5-хәтәки 9-сахыаки змоу адрма. Ақәа, 1936); «Апиесақәа» (Ақәа, 1958); «Икыдлаз аетцәа» (Апиесақәа. Ихәта изку астиақәеи ағә-лашәарақәеи. Ақәа, 2002).

Азтцәара шықәц икоуп

**Мшапымза 4-5, 2024 шықаса
рзы Женева имфагысит Аахыт-
Кавказ ашәартадарей атышәын-
тәаларей рзы Жәларбжәаратәи
Женеватәи аицәажәарақәа 60-
тәи рраунд. Аицәажәарақәа
ирылахәын Аңһыни, Қырттәыла,
Аахыт-Уапцтәыла, Урыстәыла,
Америка Еиду Аштатқәа рхәтар-
нақәа ЕАР, ЕЕАЕ, ЕЕ ркынтәи
ацхантәафәа алархәны.**

Аңһыни адәныкәтәи аусқәа рминистр ихәтыпһуаф Иракли Цыжәба напһгара зитцә аделе-гация аилазаарафәи иқан Аңһыни адәныкәтәи аусқәа Рминистрра Аконсултә департамент аиқәабы Лаша Ақәба, Мрагыларә Ааигәеи Африкеи рдепартамент аиқәабы Артур Гагәлиа, адепутат Бәтал Цыоуна.

Аңһыни адәныкәтәи аусқәа Рминистрра аофициалтә сайт афәи икоу адыррақәа рыла, Аахыт-Кавказ ашәартадарей атышәын-тәаларей рзы Жәларбжәаратәи Женеватәи аицәажәарақәа рлахәылацәа аформат аиқәыр-хәра аинтерес шрымоу азгәрте-ит, еиуеипһшым азтцәарақәа рзы аицәажәарақәа рымшафәаразы.

Аңһыра ган иазгәанәте-ит икыкәкы хәданы ишшыоу Қырттәыла Аңһыни Аахыт-Уапцтәы-

лей рғаныхы ала амч ахамырхә-разы аиқәшахәтәра адкыларә алзыршо ашәкәы аус адуларә, иара убасгы Аңһыни-Қырттәы-ла, Аахыт-Уапцтәыла-Қырттәы-ла рхәаақәа рфәи аделимитация апроцесс аусура аларгара.

Ақыртәуа ләхәылацәа аеазнык-гы ирзаамырпһшит атынчраз-тәи апһшамтәкәа конструктивла рызнейшыа. Ари азтцәара аартны ишықәц иаанхәит.

Афәтәи аусура-тә гәып аусу-ра ахәаақәа иртәгзаны имфагы-сит агуманитартә тцәарақәа ры-лацәажәара.

Аңһыра ган азхәапһра рнацәит атәыла ауаапһыра рхы иақәйтны рныкәла алмыршара апробле-ма, Аңһыни атәылауафәкәкәа разхәтәра алыршара азтцәара.

Араунд амафәгара ахәаақәа иртәгзаны егырт азтцәарақәагы ирылацәажәеит.

Аицәажәарақәа реишә-лала иазгәатоуп 2024 шықаса рашәарамза 25-26 рзы Аахыт-Кавказ ашәартадарей атышәын-тәаларей рзы Жәларбжәаратәи Женеватәи аицәажәарақәа иза-амтантәиуи 61-тәи рраунди уи иашытәниуа егырт абри афор-мат иатцәануа аицыларакәеи шымшафәахә.

Зыҫсадгьыл зһы ақәызтаз

Гуҫа Цыыкырба

■ **Аҫһа қыта Цыыркәа.** Ахацәа нагацәа злиааз, адунеи ари ақыта ахьз азырдырыз Асовет Еидгыла Афырхатца Ҳаразиа Владимир Камсагә-ипа инаиркны еикәахаҫһаҫо халагар хара хагоит. Иарбан тоурыхтә аамтааалакгы иҫаз зегьы ркынтә цсра-зракәым ахаҫһаҫа ари ақытаҫы икоуп.

Хазталаз ашта цшза ду атынчра ахатәан. Аха, нас, аонкәа ркынтә иаадәйлцыз ауаа рацәа иаадыртәит. Агәашә акынтә иубартан анышәынтрақәа. Еицыз уахь хәҫынаххәит. Зегьы шәтыла италахан. Хааигәа игылаз Аҫһы Афырхатца Чачибаи Соса атынчра ааилеигәит, – Отар дтахеижәтеи иан лыҫтазаара аиҫхарак араҫа илхылгеит. Уи лыҫкәын илымкаа 15 шықаса цуеит ашта дтымҫижәтеи... – Иажәа наигзаанза, Отар Шота-ипа иан Цьениа-Анкәаб Лара (Пуца) даахадгьилеит.

Анкәаб Отар Шьота-ипа Гәдоуҫа араион Цыыркәа ақытан диит 1962 шықаса жәабранмза аба рзы. Цыыркәатәи абжаратә школ далгеит. Арратә уалҫһыа Рига ихигәит. Занаатла дмашынаныкәцаҫын. Аусура далагеит Гәдоуҫатәи автотранспорттә наплакы аҫны. 1989 ш. Аҫһы имҫаҫысуаз аполитикатә еибарххарақәа дрылахәын. Ауаажәларратә форум «Аидгылар» Гәдоуҫатәи аҫәша далан. Ускан зымҫаҫага иалагыз амлашьратә акция аиҫҫаацәа дыруазәкын. 1989 шықаса цәыббра 14 рзы Гәдоуҫатәи акултуратә хан аҫны итәаз 20-шык дрылан.

– Сара акгы сыздыруамызт, лхәеит иан Цьениа Лара, – амлашьра дыштәаз, хгәыла лыла азәы иаалыҫҫаит. Сахьнеиз хәҫҫынцәа штәаз, рыҫһрақәа анызба сгәы иазымҫаит. Сыштәуоз схынхәны сааит. Уи ашьтахь еснагь ица ихьуан. Аха уи агәһаа мкыкәа, илшооз ахәычы иҫсадгьыл азы икайтон.

Анкәаб Отар ишызцәеи иареи ибзиазаны ирбартан хәҫсадгьыл ашәарта ишҫагылаз. Урт еизон, иҫататәыз ишыҫататәыз еибырхәон.

– Амлашьратә акция иалахәыз зегьы афорум «Аидгылар» иалалеит, нас уаантә еиҫҫааз, аҫһа гвардиахь реаныртәит. Отар мыҫҫахь имҫаажәоз дырхыҫһазалан, уи иус бзианы идыруан, иагыназыҫоз дыруазәкын. Еснагь икамзаара иаҫшәоз, иагынааны дмаиргьы, дмыҫәзақәан иҫһыз иан лгәы шҫихуан, ирыҫгәон: «Сан акы бацәымшәан, хара заҫа храцәоу бдыруоу?! Гәдоуҫа амлашьра итәаз, иббоз хамачара хәкәу ҫыбышю икоу? Хара даараза храцәоуп хәа лгәы аарыҫгәаны дналҫырцун – ихәеит Аҫһы Афырхатца Соса Чачибаи.

– Отар, ипатриотизм хәаа амазамызт. Амлашьра иантәаз, ҫымчыбжәа рышьтахь итәаз, зыҫы зылшәшәоз ахаҫһымцәа ирылырго иалагеит. Отар 18 мшы рнаҫс ихдырра иҫһызны ахәышәтәыртахь дыргеит. Абри ахҫыс усқан инҫҫааны политикатә цсахрак Аҫһеи Қарты рыбжәара иазыҫамҫазаргьы, еилыҫха ауаҫы инарбеит аҫар рыҫһуҫҫа апатриотцәа иашақәа реиҫҫагылар ишаҫыз.

Агуманитартә еидарақәа ахәааҫы иныжыны, Шроматәи (Ғыматәи) ахырхартәҫы хәибашьцәа ҫыаҫһаҫыла реиҫкәышәара далагеит. Изыныкымкәан имашына арткәацәа аҫаҫһаҫыан, аха знымзар зны идҫа намыгзақәа дымхынхәыцызт, – абас дихцәажәахьан зыҫтазаара иалҫһаз Назырбеи Габниа.

– Аҫһы Аҫһынцәытәлатә еи-

Имҫсуа ахьзқәа

башьра ианалага Анкәаб Шота иҫацәа рҫыҫгәы Отари Батәли абҫьар шьтырхит. Аибашьра ахатәы уадаҫрақәеи апроблемақәеи аҫын. Аҫһы анҫыҫынтәи арахь иаагалатәын афатә, аҫсадгьыл ахьчащәа рымаҫәа, абҫьар, аибашьыгәтә техника... Араҫа зыгара гоу, изыкәшәозаалак аҫны чархәара зымуа, апатриотцәа цшаатәын, избанзар Урыстәыла иаҫгәылсны иҫатәын. Имҫаҫатәын мазала: аҫһаҫһаны, абҫьар, хыхь афатә-ажәтә аҫҫаҫны, цәка бҫьарла иртәны – Анкәаб Отар шаҫантә ахәаа машынала дхыҫтыз, шаҫантә агуманитартә еидара абҫьар аҫҫаҫны, Аҫһы иалеигәлаз ахәара уадаҫуп. Нас, дшааҫацәлак иабҫьар аашьтыхны игылацәа ахырҫгәарта ахьыркыз Каман аҫарцәрахы дцон. Ма сара сгәыҫ ахьыҫаз длеиуан, уаҫа иашьитцы Батәли деибашьуан... – иажәа иаиҫҫон Чачибаи Соса.

Анкәаб Отар хәажәкыра 15-16-тәи ажәылар аан, ишыза ҫаҫа амлашьратә акцияҫы иҫтәаз Дбар Гулик иҫахара даара ихәааигәит. Аибашьра анеилга уи лассы-лассы инышәынтра датауан.

1994 ш. цхынҫкәын мзасы Цыыркәаа Галка ахәаахьчара ацара рыдын. Отар аҫһы дыҫамаызт. Данааи ауҫхәартәҫы аизара шыҫаз аниархәа, иаразнак уахь иҫынеиҫеит. Еизаз рацәаҫын. Убраҫа ирылацәаан 20-шык рсиа шыаҫыргылары усқан ақыта аиҫһабыс иҫаз Анкәаб Алик, ус ихәеит: – Асиа аҫҫаразы ианрылахәа акыраамта тынчран. Отар уи аҫны Урыстәылантәи дааит. Аҫһы арбҫьармҫкәа дрыдын, фатәыла, жәтәыла еиҫкәиршәон. «Уаҫҫы иахәыштуада, ирыҫаҫҫода?» – анаххәа, Отар ибжы аҫһарахәа иаагеит: «Сара сҫоит!» хәа. Иара ишьтахь Бгардәаа 15-шык асиа реаныртәит. Отар Цыыркәаа еиҫыз ргәыҫ деиҫһабыс дрыҫҫеит.

Цыыркәантә цхынҫкәын фба 1994 ш. рзы, Гал ахәаахьчара иҫаз адиверсиатә гәыҫ иаҫагылары аибашьра рыкәшәеит. Отар ихымҫақәа аҫацәа азәырҫы агеит, аха иаргьы аҫацәа рхы дзацәымҫеит. 1994 шықаса цхынҫкәын жәаба рзы дтахеит.

– Ауаҫһа, аилкаара змаз еибашьыҫын, – ауаҫы гәҫәа ахьымзг зхы икәзмыртәоз, зхатәы дунеиҫхәаҫһа змаз патриотын. Иахьа хәхьааи-

лагыло, – Отар дхамандаз, ииҫәоз жәбарын хәа дахгәалахаршәоит. Уи иажәа узавсуамызт, акы уаҫҫомызт, зегьы рыла дыҫгәәан...», – диҫгәалаиршәон Соса Чачибаи.

Анкәаб Отар ишызцәа еиҫархәоз, итәаны иазызырууаз иан Цьениа-Анкәаб Лара (Пуца) лылаҫыркәа цһышьаала ҫымҫақәан илрыҫҫон. Зны ирхәоз аҫоурыхкәа лхы-

лҫы аарлашон, нас даацәажәеит: «сахәышәа срызгәаауеит, шаҫа шықаса абас заштә иҫымҫуа дыбхәышәа?» хәа сархәоит... Отар иҫҫазаара зегьы еибашьран. Уажәы хәаҫны иҫнагылоу, ххәыҫқәа хзызаазо рангы деибашьуан, уи Батәли ишәма лоуп...

Аибашьцәа Отари Батәли зҫаааз ашҫаҫы амаҫһуан аибашьра зегьы иалҫыз аҫаца Шармаҫ-Анкәаб Назира. Уи Вианор Ашба ибатәлион «Горец» далан.

– Аибашьра ансгәалашәалак, иахәатәи сыҫҫазаара схаштуеит, уахь сәгәыланахәлоит. Снапаҫы аҫһыраара ишаҫәоз иҫахаз рыблақәа сыла ихгьылоуп. Аибашьра уҫҫазаара иалхны ааныжәра уадаҫуп. Урт сгәи сгәәтәеи ирыласоуп, суаҫһыбжара сымызхыз, еснагь исыцу ҫырхәаҫоуп...

Ахәаа лгәаларшәо дазаатҫылеит ахәра гәҫәа зауз аибашьы Адлеиба Чыка (Ахбиук дырхәит).

Иҫы лыманы дылбааит. Уи иеиҫкәырхаразы лшәа лылхны илалҫон. Рыҫһарас иҫалаз, иахьлалааз аҫацәа ирылашәеит. Адырҫаҫе-

ны ауп ианлыбаарга. Гәҫәала ихәыз Адлеиба Чыка ибз абжа амазамызт, иҫһы еиҫкәеит.

– Уажәы, Москва дынхоит. Москва дшааилак хәиҫкәшәоит, хәибабоит... Иҫахаз лгәаларшәо лылаҫыркәа рыҫҫы, зны ус лхәеит: «Ахбиук ханылбаауаз, цхынҫгәы 25 рзы хкомандир Ашба Вианор имшира ыҫан, уи аҫны ахара иоуит, Барганҫыа Бесики Кәаәаскыҫы Пазики ршыт. Урт сара иҫҫытәтәқәан, Лашькындартәқәан... Урт снапы рыхьшыны, еиҫкәкны, сызхара сҫәыуаны, цһаҫа сҫеит... Иахьагыы сыбла ихгьылоуп...» – ахҫықәа лгәала-лыршәон Назира.

Шармаҫ Назира аибашьра шьаҫа-шьаҫа далсит. Уахык аҫһы даанымгьилеит. Назира лаб деибашьуан, Цагера аныргоз дтахеит. Леон иорден ианашьоуп. Аибашьра ахьынзацәз лаби лареи еибамбазәит. Назира Егры аиааира даҫылеит. Аха аибашьра ашьтахь лымҫа Галка ихан. Ибзиазаны илдыруаз лҫызцәа Бениа Сусанеи Барҫыц Иреи 1994 ш. Гал иҫахәит. Урт рҫахара лара лзы имҫаҫо хәраны иаанхәит. Дырхычмазаҫхәит, илҫәуеит, дгәырҫеит, аха урт рырхынхәразы амч лымамызт. Аибашьраҫы иаалырҫһыз аҫәаҫыразы «Агәымшәаразы» амедал ланашьоуп.

– Зны-зынла аибашьраҫы хәҫазар еиҫа еиҫын анысхәо ыҫоуп, избанзар усқан хәидгылан, хәжәа акын, хәиҫхырауан, хрыҫҫаибашьон... Уажәы цоуҫы-цоуҫы аибашьраан иныҫгәыла-ааҫгәыло иҫаз «ҫырхәаҫан», иуаа дүқәахан апсәәтәҫкәа ахәара раҫәаршәом... – Назира лахь иҫны иааиз ахәыҫқәа дааргәыдырхәәәлеит, ларгы лхылҫы аалашәит... – Абарт ахәыҫқәа рзын абзиара кәалаит, – лхәан дааҫһыырҫҫеит Назира.

Ашҫа зегьы аҫәажәабжә тыҫуан. Аусурахьынтә иааиз Батәли ишьаҫәқәа гәҫәала еиҫыго ашҫа дааҫәлеит, уи аибашьра зегьы иал-

Рҫара ахәҫса ршәоит

Гагратәи ажәабжәкәа

■ **Амедицинатә цариуртә италаран икоу рҫара ахәҫса ршәоит.** Гагратәи араионтә хәышәтәыртаҫны аусура иалагзар хәа алаҫһара ҫартәит Гагра араиони араионтә хәышәтәыртәи рнапхгара.

Ахәышәтәыртаҫны азанаат чыда иазку аусуҫәәи амедиҫәышәәи даара имаҫһо ишалагыз азгәартәит араионтә хәышәтәыртаҫы.

Амедицина ашҫа аҫар рхьарҫһаз иазхиоуп рынхартә тыҫи рҫариуртәи ахәҫса ашәара. Асеиҫһ икоу аусҫаҫаҫаҫа рыбзоурала 2023 шықәсазы аҫһын Гагратәи араионтә хәышәтәыртаҫны аус иуан Ткәаҫынтәи ахирург қәыҫһ.

2023 ш. иалагзаны амәатә машынатә машьыркәа ирыхькәаны араионтә хәышәтәыртахь иааган згәабзиара ашәарта иҫагылаз 221-шык ачымазаҫәә. Урт рахьтә 8-шык иааган егьырт ахәышәтәыртақәа рахь. Зынза тыҫһтәи ашықәс иалагзан ахәышәтәыртахь имҫахыҫит 60 нызкьҫык ауаа. Араион аиҫһыра ахылаҫһра гәҫәа арҫоит ахәышәтәыртаҫны аусуҫәә ахьазымхо азҫаара азбара.

Русура иаҫырҫоит

■ **Гагратәи араионтә хәышәтәыртаҫны имҫаҫыргоит аиҫһаҫкәыргыларатә усурақәа, урт 90 шықәса цуеит имҫаҫаҫмиҫһеи.**

Раҫһаҫа урт аусурақәа ирылагеит 2021 шықәсазы аҫһы чымазара ианаамҫаз. Ускан, аиҫһаҫкәыргыларатә усурақәа рнаҫсангы, ирытан аҫһыраара 50-шык ачымазаҫәә ахьааныркылашаз аҫыҫ, аха иазгәатәтәуп дара рхыҫһаҫара акырза ишеиҫаз. Араионтә хәышәтәырта аиҫһабы Индира Арсалиа иазгәәлҫеит акырза ишама-риамыз аусура уи аамҫаз.

Иахьатәи аамҫазы аиҫһаҫкәыргыларатә усурақәа мҫаҫысуеит ахирургиятә кәшаҫы. Иара аҫһаҫкәыргыларатә ҫһыба ркны. Ахәкымцәа ирыдҫаало ачымазаҫәә аҫһыраара рыҫаразы, иара убас иахьышьтоу ауадақәа ркны аҫагылазаашьа бзиакәа аҫҫоуп. Уажәы аиҫһаҫкәыргыларатә усурақәа мҫаҫысуеит ахирургиятә кәшаҫы. Иара аҫһаҫкәыргыларатә усурақәа, егьы ахәҫаҫы ахәкымцәа русура иаҫырҫоит. Араионтә хәышәтәырта аиҫһабы иазгәәлҫеит Гагра араион анапхгара еснагь адгыларә бзиа шрыртә.

Ахатцампцхэыс ллахьынца

Икалаһыоу ахтыс

■ Еиуеипшыым ахтысқаа рыла еилоуп, ганрацаала ишыақәгылоуп ауащы ипцстазаара. Азэы изы иу гыргьарыла имфасуеит, даеазэы изы ианрыцхарахогы ыкоуп. Ауащы егьа игиенанызгаргы, илахьынца дзыхьптом хэа агэаанара сымоуп.

Абри астатиа хэычы изышуа, сықара, иара убас сыпцстазаара ратә мөащы избаз, сыбла ихгылоу ахтысқаа исыдырцеит изырыц.

Сара хатала, Анцаа ду сикөышшоуп, сыпцстазаара сахашшартә сыкам агьхьащ ухатқы, аха гьтыхас исымаз, исзаагьгоу ауащы илыхьыншылоуп.

Ускан, атаацаара саналанагалаз исхьытуан 23 шықаса. Сахьнеиз аоната Тараа рьы, даара өнаца

еикәшәан. Аицала хэа исоуз Цнариа Цицина Уанчка-ипцха илызкуп ари сөымта хэычы. Бгыцк шытыхны акы зьып хэа ахаангы сгэы иаанагомьт, аха агьхьы еипцш акы исыцанахэеит.

Саргы сырцащын, ускан фьц аинститут салган, аусура сналагон. Лара Цицина Уанчка-ипцха аитдыратәи аклассқаа рьы ахэыцқаа алыргьхьон, даара дырцащы гэгәан. 60 шықаса инареиангы аус луйт, гөейтцхара лымамкәа. Аха уи ахэыцқаа ркны илныгьшуазма, зны дшәащәащын, зны дкәашащын, ишахэтәз еипцш моу, инацдангы имфопылгон луроккәа.

Лхатәы хэыцқаа гьшьык рзылаазон Мықәа: Беслан, Аида, Индира, Гурам. Урт хэыцқаан сара санрыланагала. Агьстазаара угәадыргьхо, хаибаргьыргьо раазара хэычын. Нас, сара схэыцқаа аныкала, агьсуаа рьы ишагьу еипцш, аитды ащны изааныжьны, дара хазы нхара ице-

ит. Уигьы ихарацәамкәа, акәара хабжьан акәымзар, хаизааигәан.

Сабхэында, ауащ бзиа, зус здыруаз, ламыс змаз, аб бзиа ихылтцыз Атарба Цьумка Аугьан-ипцха иакөын. Афьцнхара ауащрақәа ацуп, уи зымдыруада, аха атынхацаа ицхраауеит, уи ихатагы даиаиртә дыкан, аха ицбабаан.

Бзыпцта, Шарматаа дрыман иахэшьа еишабы, убра уназанза иахьагы икоуп агьхьырта. Уа Цьумка аматәахәа фатцаны иман. Икарцахоу еилыскаауеит хэа, иеиилахәа-иеиилаца дышцоз, ианыхэылбьгәаха, фьц амфакәа рыкатцара иафьын, Гәдоуца авокзал афьы дөашьаны дахьынтыцыз афькьарста дөащыщын, азэгы димбазакәа агәащарафә ашьака дөаахан, ипцстазаара далцит машәырла, абри иеипцш ауащы хазына.

Ари ащыза арыцхара Мықәа, Тараа зегьы ихәцеищыришеит.

Аха, агьстазаара аанфасзом, гьхьака ицоит. Беслан ускан 8-тәи акласс афьы дтәан, егьырт ицегьы ихэыцқаан. Раб итәы рнымпцшуа икалцеит ахатцампцхэыс ззырхәоз Цицина, ишахэтәз, ак рыгымкәа илаазеит лыхшара. Даараза дреигьыргьон иахьыбзиахаз, ацара дүкәа ирыллыгеит, лашьыцаагы царауан уеизгы.

Ашьтахь, Бесик аус иуан Мықә ачаифабрикафә (ихадоу хасабеилыргәа хадас), иус дазыманшәалан, ауащы дизааигәан, игәтаккәа рацәан икыта ацхраарафә. Идиректор Атамаа Вовей иарей аееидкылар аиафьын, ахэышәтәырта фьны аргьыларазы (иахэтәз зегьы еидыргалахьан, Урыстәылантәи иааргахьан ащнымагәа инаркны иагьхьыс зегьы).

Бесик ихцәажәара сцәыцгәгоуп, избанзар иеигьыс уащы дымир калон Тараа рьжәлафьы. Ипцшра, исахьа, иламыс ухәа зегь рыла уи дышнымхоз дөашьомьт. Агара иамкуа дназозом – хэа ахәоит агьсуаа ражәапцкафьы.

Оф гәышыа, сгэы неитцысхьп хэа анылхәоз ран рыцха, даеа гәакрак лзыгьшызаарын. Лыцкөын еитды Гурам (Гага хэа иаххәон), 19 шықаса шихьтыуаз ахәаахәтрақәа дрызкәахәеит. Цьал асовнхара афьы амандарина фурак азна рымхны (дзыфәцәажәоз рьы аус кайтцон) Урыстәыла дцеит, ищыза Гарик Сабекиа даашьтыхны. Уа иманшәалахеит, агьара бзианы ироуит, аха иара амашьынеи, ацарақәеи дзырымпцшкәа, сан дсыргьыргьап хэа ддәыкәлеит.

Амфәан иааихәеит абыргцәа рзы атаатынжәа бзиақәа, ахэыцқаа рзы ахәмаргәа, асувенир хэыцқаа, зегьы хгәы кайтцарц. Ахаирплан данахьымьза, дөыгьба мөала ддәыкәырцеит ищыцәа. Амфәан

аидара хэыч амфәангәа илитеит, ихы лырдырны, сара Ақәанза сцоит хәа налаихәеит. Амфәан, ишыкалахьыс здыруада, Гага рыцха Таганрог ахэышәтәыртафә дышьтоуп, ипцсы шәахьзом, дыгәгәоуп хәа ауащы даарышьтит. Иаразнак, ари захаз, иан иламхәазакаәа Тараа рыцкөынцәа дөыкәлеит. Урыстәыла убри аамтаз ихьтан, аилащынтрақәа цон аполитика аганахьала. Аморг акны, дидыруазар хәа дыщнарыжәлеит сара сыпцшәма Сулика Атарба. Иара излеихәаз ала, "Аазныказ схәахәеит, аха иузымдыруаз иакөымьза..." Уахьынтәи иаагара даара ирцәыцгәахәеит, аха акөыба дтәцаны, аба кәпцшь акөыршаны данаакәдыргьыла анафс, изакөытә гәакроу, изакөытә цәыуароу, жәала иузеитахәом.

Абри аамтаз, Бесик, ипцшәма, изгәб Илана пцшьара Ессентуки икан. Раамта анааи, афьныка идәыкәлеит, икоу хәа акгы рзымдырзо. Бесик цьарантә данаауаз еснагь Бзыпцта имамидә лфьы даадгьлон. Дахьаадгьлаз, гәакрак, еилагьежьрак шыказ аниба, уртгьы ианраха акаамет шыкалаз, ирхәо рзымдыруа еилагьлан. Бесик пьхьыз ибар ихайтцозма, аха еилкааны иазхәодаз? Уанду дыгьсит, агьсрахьы хцоит хәа иархәеит. Иара иандугьы цәгәала бзиа дибон, амфәан дыштәуоз дауан, аха амфәахьтырцәхь, иара имфәахь ианааддәыкәла, дхагахан дыпцшуан сан лоума хәа. Уажәыштәи агәакратәы, уа ахәхәара иказ, аитахәара мариам, иуадащуп.

Ус, фьымз, хьымз аамтыкәа аибашьра хантагылеит. Ақыртцәа хәжәлеит, уи аитахәара абагәахәу, изымдыруада акаамет шыкалаз.

Ари ащыза аус афьы Беслан дзынкылозма, ипцшәма дагыруа шьтроуп, Очамчыра лтаацаа рьы дыкан, лхэыцқаа лыманы.

Ддәыкәлеит Беслан Очамчырака, арадуаа зегьы сусуцәа роуп, бцьаркгы сыпцшаап хәа неихәеит. Илымшоз иказ, аха уака игьлаз Мхедриониаа агьхьатәи амшкәа рзы, акөыцма еипцш ианымлашьуаз, ирымаахьри, иахшьрыда хәа иахьылаз даарылашәеит. Имашьына имьрхит, ихы дадырхәеит, атак рутар калозма, еихсны дыршьит нанхәамза 17 азы, аибашьра ахымшраан. Иара ихала ддәыкәимцеит ицыз ищыза, ихы еикәырхәеит, амала, ақыртцәа дшәымахәын, икәштәцеи хәа дыхәхәон. Ищыза ихы еикәырхәеит, дышьтацаны ишхьысуазгы.

Цицина абрака лыбга аапцдәеит. Лыцкөын дхьыс цәуама, инышәынтрахь длазгьма, лгьы цыблааит, аха лытәфәан шьап мьзит лмота аитды ила.

Иааицкәааны изышуа изы аро-

ман ду алтцеит, аха абри агьхьыс дугәаламшәар калом, убас еипцш ахкәажәра бзиак лылан, ащыстаацаа дырфеит акөымзар.

Дыгьсуаз цьахьшон, аха... Бесик инижьыс ацкөын хэычы, Гөрам захьзу, напы идылкыларц ақәылкит. 83 шықаса шыхьтыуазгы, ахьыщ бзиа змаз Цицина, длаазеит амота бзиа. Агьсынцры иоуааит, хара аиашьара хзы дгәазырхагоуп. Ианду лкны дыкан, Мықә ақыта еишабысгы аус иуан, 23 шықаса зәцәык шихьтыуазгы.

Нас, Цицина лыпцсы танатцы илтаххәеит лмота ихатә фьзак диоурц. Убас дагьыкалеит Сазаа рахәшьапцха, азгәб хазына Камила.

Ачара руит даара ипцшзаны. Убри ахьылбаз акыр игәахәара духеит лара лзы. Дгьыргьыруа, дфәхазшәа лбон. Уимоу, ачара аены даара илыкәдыргәгәеит хәкәашәацәеи, хәшәахәащәа Хатуна Царпцхәи Саида Габниапцхәи ддыркәашарц, аха илзеимгеит лшьапы, илхьылгахьаз раамышьтахь.

Ачаракны ччароуп, шәахәароуп, аха ари збоз, итәуозгы атынхацаа ыкан. Цицина ақалакь азлырхам, Мықә, иаб ищнарафьы адырщәены еица ачара иацлцеит, изымцаз азөыры дыкәзар хәа.

Уи атцхәтәантәи лгьыргьара ашьтахь, ари игәарцәз ачымазара "ковид" дамгар амуит, ацхьыраара гәгәа шлымазгы.

Лара лыпцсразы "лыцкөынцәа рахь дцеит" рхәон ус дымпцсыртгы. Акызатцәык, лызгәбцәа Аида, Индира, лтаца Ирина, лмота аишабы Илана, Инал Анкәаб, Астик, Нану (Кристина) Шарматаа рызхара лыпцсымтаз дахьырымкьыз, дахьырымьытгыз гьхьып.

Иллыжьыс лтакыра иаишатәкьаны агьсуала иаазоуп, пату еикәырцоит, агәбылра рылоуп. Ранду иахьылаазаз раб ищна карыжьзом, пату ақәуп. Инеимдо анышәынтрақәа ирхылапцшеит, ауащы дахьынхо уиакара анапы амамзар калап, ара шака ибзианы иартә. Мчыбжыла иаауеит рхәоу еикәыршәаны, уреигьыргьаратә икоуп. Уи зыбзоуро агәакра иазрыжьыс аишәшьцәа Аидеи Индирей роуп, хәарас иатахузеи.

Лмаца Гурам, заб иашьа ихьз зыхьзу, уажәы Гьсоу ахәаафьы аус иуеит, дахьазуклакгы дманшәалоуп, агьсынцры иоуааит. Фышыкәса зхьыцүа ацкөын Диас хэычы изхәуеит. Иахэшьа Илана, Бганаа дырцацоуп Гага, пату лыкәуп, фьыца ахэыцқаа лымоуп.

Абас, агәакра иалтцыз ахшара рапцхәака абзиарақәа рзыпцшәаит! Ус иагыкалоит! Ашьа зыкартәаз рабацаа рыдгьыл икәгьацааит!

Клара Думаа

Аапыни апштәы ссиркәеи

Аусумта фьцқаа рцәыргәкәца

■ Ааигәа Аңснытәи ахәынцқарратә университет акны иаартын аказарақәа рфакультет астудентцәа русумтақәа рцәыргәкәца. Сынтәа уи еиқәан апсуа литература апатриарх, Аңсны жәлар рпоет Д. И. Гәлиа диижьтәи 150 шықаса ацра аиубилеи ахәаакәа итагзаны. Аңснытәи ахәынцқарратә университет акны рацәак цуам аказарақәа рфакультет аартижьтәи. Арака аус руеит афьыханцатә казареи адизаини рыкәшақәа.

Ацдариурта итоу астудентцәа рказара аарцшразы ирылоу абащхатәра аецәырнагоит. Асахьатцхатә казара амазақәа рацхрафьы ицхьыраащәоуп

арцащәа-аазащәа. Урт ацдара бзиа змоу, апьшәагы зырхәхоу сахьатцхәоуп, убри акнытә ирфьыртауа рацәоуп.

Астудентцәа ртыхымтақәа зныкымкәа ицәырыгәхьеит, рцәыргәкәца еифьыркаахьеит, аха урт рахьтә икоуп рацхьаза акөны иалахәу. Ауниверситет ахолл акны еиқәаахаз ацәыргәкәцахь инаргеит афьыханцеи, аграфикеи, адизаини ухәа ржанрқәа ирыцанакуа, атыхәтәантәи аамтазы иапыртцәз аусумтақәа. Иубартә икоуп асахьатцхәа дөсу рхатәы мөа алхра рычешазыршәо, ирыцааиуа ахьрхартә гәцаракрала ишазнеиуа, абырцкал ишкылырхуа. Хәарада, асахьатцхәы еснагь дыпшаауеит, афьыц дашьтоуп, насгы уи аарпшышьа дшакәшәо акырза ацданакуеит. Ацәыргәкәцахь инагоу аусумтақәа рыла иумбар ауам арфиащәа рдунеихәапшра ахәаакәа рыртбаара ишашьтоу, иарбан-

заалак, изыкызаалак рхатәы бла-ла иахәапшырц, иазнеирц шыртахь.

Ауниверситет апрофессор-рцафратә еилазаарей астудентцәеи реипцш ацәыргәкәцахь имфәахьтцит иара убас ацдарауааи ашәкәыщәцәеи рхатарнакцәа, акдьюрей аказарей русуцәа реипцш, Ақәа ақалакь ахада Беслан Ешба, уи ихатцпуаа Автәндил Сурманьизе, Леон Кәарчи, Астамыр Ашәба.

Ацәыргәкәца ааиртит аказаратә факультет адекан, асахьатцхьы Нугзар Логәау. Аусмәапгәтә зәалазырхәырц инеиз зегьы бзиала шәаабейт хәа реицхәеит. «Астудентцәа русумтақәа атыхәтәантәи асеминарқәа ирылагзаны иапыртцәз роуп. Шәхатә ижәбоит рнапкымтақәа зейпшроу. Цабыргьны, дара ацдарафьы еипцш, ртыхымтақәагы ирыцдубауеит дөсу рхәыцшыа, аус здыруло ахьынзарицааиуа, насгы агьстазаара иагәылырбаауа шрыдыркыло. Аиашаз, дара зегьы цпцшоуп, абащхатәра рылоуп, уи аарпщрафьы еиуеипцшым амфәкәа ылырхуеит, есааира рказара аааза-

ра ашьтыхра иазыхатцхәоит. Хара уи даара агәахәара хнәоит, хгәыгьрақәагы рыдаххәалоит», – ихәеит уи.

Анафс ажәа змаз Аңснытәи ахәынцқарратә университет аректор актәи ихатцпуаф Роман Дбар изгәеит: «Ауниверситет акны аказарақәа рфакультет аартижьтәи рацәак шымтцугьы, арака ацдара-аазара аус шыақәгылеит, аусумтақәа ишыақәдыргәгәоит абащхатәра злоу афәр ишрызхауа. Ацәыргәкәца зегьы збейт азьырхиара ианафьы. Ара икоуп еиуеипцшым аусумтақәа, афьыханцатә казара иацданакуа ахкәа зегьы. Урт ирнубаалоит аказара ацштәхәкәеи абащхатәрақәеи».

Дыкәгылеит иара убас Ақәа ақалакь ахада Беслан Ешба. «Хара иадыруеит хуниверситет иалгахьоу азөырыш хтәылафьы еицырдыруа ишыкалаз, урт хәынцқарратә ус-зущәоуп, цдарауаауп, аус руеит еиуеипцшым аусхкәа ркны. Еснагь еипцш, акадрқәа реицәазарафьы хуниверситет шьарда алнаршахье-

ит, уи аганахьала атрадиция бзиакәа шыақәгылеижьтәи акыр цуеит. Акыр иацсоу астудентцәа, шәхы аус адыжәулала, азанаат бзиакәа рыла шәдыррақәа ирызшәырхала, апышәагы шәырхала. Хтәылафьы икоуп абицдара еишабацаа иреиуоу асахьатцхәа, аскульпторцәа, архитекторцәа, урт ргышәа ду шәымардар рылшоит. Ацдарафьы ақәфиарақәа шәымаззааит. Ақәа ақалакь Ахадара акәзар, ацхьакагы ауниверситет иазхьацшлоит».

Ргәаанагарақәа рыцеищыришеит ашьтахь икәгылаз Ақәа ақалакь архитектор хадә Светлана Шаменкова, А. Чачба ихз зху Ақәатәи асахьатцхәа цдариурта аишабы, Аңсны жәлар рсахьатцхьы Амиран Адлеиба, аказаратә факультет арцащы Мактина Гогиа ухәа егьыртгы.

Аапыни асахьақәа рыпцшәы цьащәахәкәеи ацәыргәкәца итааз агәалакара бзиа рнәтеит. Еимгеимцарак иадамзаргы ари адунеи ссир апцшара инхамхра дарбаньы.

В. Ажәанба

Акалати амтцәышәи рцоурых

Рцәыртцшәа шыкәлаз

Альбина Жыба

■ **Апсуа рҕы аарыхра иуақәымт-хто иадхәалоуп ҕ-матәарк – акалати амтцәышәи. Ишцәыртци дара, насгыи урт ирышьашәалоу матәаркәак иахәа ахархәара зрымзми дара реицш, ашышра ҕычагас апсуа рҕы аҕиара ианба-лагеи?**

70 шыкәса зхытца Мыкә ақытан инхо Зураб Арахәмиа инапала акалаткәа ҕаитцәит. Уи игәыла икынтә итцәит. Иара иеазтцәылхны дашытәны хәа акәым, анхараҕы исыхәо ак зыкәтцәозар хәа нап иирити. Апхәа икәстцәоз ускак ублаҕы иаиуамызт, аха нас салашыцәилеит, ихәоит иара. Зны ихазы ишышуан акалаткәа, нас ахәаблан инхоз зеггы акака рзыкәитцәит.

Зураб акалат аҕыи арасеи ирылихуеит, урт атла ахккәа рырччара маншәалоуп. Амтцәышә ҕаитцәи, уи иаха ицәҕоуп ихәоит. Акалат ашышраҕы зегь реицш уыздхало аҕа аҕацароуп.

«Акалат злысхуа аҕыи араса чыни нанхәамзәзоуп ианҕыско. Шымш ракара ианышьтасдалак ашьтахы, амцаҕы избылуеит. Амҕы канзароуп, аршьшьара маншәалахарцәз. Ашышра саналого мышкы шагу уахык амҕы азы изаауп. Азхара азы аналалак аус адулара маншәалахоит», - ихәоит Зураб.

Абар, шыта ҕажәа шыкәса тцәуеит анхашы акалаткәа ҕаитцәиҕәи. Ари аамтә иалагзаны шыта иус дзкәа-захеит ухәар алшоит. Иусумтәкәа итцәуеит, итцәхуҕы маҕҕыт. Апхәа даналагоз калатк 1500 маат иапсәзгыи, уажәы х-нызкы маат ркынза инеихеит, иаазхәоҕыи анхәаә роуп.

«Акалат анцыра амоуп, аҕыбаа-аҕыи аҕоит - ибзианы уахылацшуа-зар. Ауаара ианруталак хәаас изымкуа дыкоуп. Аҕыкәреи амашына ианакәрыпсалак хыһынтә идыршәуеит, ма иакәтәоит, зны адәахыи ианрыжәуеит. Акалат уи бзиа иабазом. Пату ақәуцар, акыраамтә иухәартахоит», - ихәоит Зураб икалаткәа дрыхзызауа.

Зураб акалаткәа ҕ-хыкыны икаитцәит, идуу - 50 кыла зкуа. Уи аҕацаразы 140 сантиметр икоу аҕыкы аҕаххоит, еҕи - 25 кыла зкуа - иаахоит метраки ҕажәа сантиметри икоу. Акалат хыҕцәа зтәху еихарак ахәса роуп, рацәак андара аҕалара зтәхым. Акалат хыҕы аҕацаразы зынза ижәпам кдызатцәык азхоит.

Аказеи сареи заа ишеибәххәа-хәаз еицш, инагзаны икаҕамыз акалат аҕыи иахирбеит ишышыша. Иаха икәыканы икоу аткәацәа аҕахы ишьтуеит, иааихданы ишьтаитцәит. Акалат иахәоуп аҕаара аҕацәла-лак, аҕыцәмакәкәа аҕадахыи ирхәоит. Нас иаха итәҕоу алаицәит. Акалат ахы ақәзар, аҕын аакәыршан адәахәалаҕыи, аҕынцәалаҕыи еидикылоит. Нас акылтәарақәа ҕаданы арасаматә цәагзаны ирччаны, акалат ахы алаҕаиҕәоит. Азны-казы зыжәпара мачу, аха ихәхәза икоу аҕәәкәкәа анубалак уаршанхоит, ас итәҕаны рччашыс иамоузеи хәа. Зураб иажәкәа рыла, чынк хәба-пшьба цәәкәа алихуеит. Иара маругас имоу ахәызба мацароуп. Арака аус злоу, иара иажәкәа рыла, ианаамтоу аҕыи арасеи рыпқароуп, уи ианашлалак аҕышәа бзиа - акалат мазиуеит. Ғнакала ҕбаҕыи анеизиго икоуп, излихуа ирмәзеини имазар. Ари аус аҕыи азәы аҕәараҕәтә дыкам, ихәоит Зураб. Иара ихала, тынч аус аниуа иаха бзиа иҕоит.

Акалати амтцәышәи апсуа рҕыи из матәаркәоуп. Дара ажәытә хәхәамтә акынтә иаауеит. Иара амтцәышә аформа ақәзар, апсуа ирхәыцыз ак акәны икоуп, лхәоит Апснытәи ахәынцқарратә музеи аетнологиа ақәша аҕцәарадырратә усзуҕы еихабы Инга Шампцәа.

«Ауаҕы дшыкәҕылеиҕәи, ажәытә ахахәамтә инаркны, анхараҕы ихи иаирхәоз зләкаитцәоз аҕаақәа рыла акәын. Рацхәтәи амәтәахәкәа ишышны икаитцәит. Урт кәзара харакыла инагзамзаргыи, дара ихәартан. Итыруа иказ аҕаақәа: акарма, азахәа, ашәккәа ирылырхуан. Азкычгыи ахархәара аман», - хәа еитәлхәоит Шампцәа.

Абрака ихәатәуп, акалати амтцәышәи ишышны икарцәоз амәтәаркәа рахы ишәтәнакуа, ашышра ахәта ақәзар, апсуа рнапкәзарәҕыи ҕычага элементны ипхәзоуп.

Апсуа рҕыи ишышуан аан-

дакәа, ажәытә ргыларакәа - ақәацәкәа, амәтцүрәкәа, аҕацәкәа, акәытцәарақәа, аҕақәа, аҕыматрақәа ухәа.

«Ажәытә нхартәкәа быцәла иршышуан. Ахыкәаҕыи аҕаақәа рыла ипаны икарцәон ақәа кылымсырцәз, асы ачхарцәз. Аҕаақәа рыла ашышра Апсны ииз аҕоуп», - иазгәалтоит аетнолог.

Апсуа рҕыи-нәтә аахыс ажәа-азара иаҕын, уимоу азахәа Апсны иатәу цәаауп. Азахәа ара еизхәуан ауаҕы дыкәнагәлаанзәгыи. Абназахәақәа даара иалатцәаны икан. Ажә апсуа дгылкәа иртәу цәааны ишыкоу аршахәтәуеит Нарцәа репсҕыи. Ажә зларцәауаны апсуа ирхәыцыз амтцәышә ауп. Ақәацәкәа рҕыи ахархәаразы даара иманшәалан. Ажә этәз амтцәышә шахала илба-ашытны акалат иҕарыпсон. Иахәаҕыи атлақәа ирыкәу ажә усоуп ишыртәауа. Икоуп аналкәацәа - уи кәзцәо.

Инга Шампцәа илхәоит Апсны византиаа рымч ахра анауаз араантә иртәыртәуаз ауаа иахәнаргоз аҕып аҕыи ирдыруаз акәын излагоз. Италиатәи ажәытә хытцхыртәкәа рҕыи икоуп амтцәышә асахыа змоу ажә зларцәауаз, аха уи Апснынтә игоу аҕоуп хәа аҕәраҕаны дыкоуп аетнолог.

Амтцәышә аформа аҕхәа ицәыртцыз ак шақәуҕыи, акалат иаха ахархәара аман. Икан амаа зманы аҕацәкәыртәкәа реицш икаҕацәз, шәагаалаҕыи дара еиуеицшымызт. Адгылкәаарыхра ианалага нахыс акалат асахыа змәз ишышны икәз амәтәахәкәа ркын. Рацхәа Апсны иаадрыхуан ахәызт, нас ажәибыжәтәи ашәышыкәсазы ицәыртцит аҕыкәреи аҕыди. Иара иахәаҕыи амхы аҕагалараҕыи акалат ада псыхәа ыкам, иара ахы тбаауп, иманшәалоуп. Акалат ркын аҕаҕын аңҕырхуазгыи.

Иршышуаз анхараҕыи ихәартәз матәарын адарч. Иара иахәа ахархәара аман, аха иицш зейицш убар улшоит Ахәынцқарратә музеи аҕыи. Иааизыхәаны иказ, иара хәартан аҕысыкәраан. Адарч иаха итыруаз аҕаақәа ирылхны икарцәон, аха еихарак акарма иалырхуан. Апсыз ахымаз аҕып аҕыи иаанрыжәуан. Иара иамаз аформа иабзоураны аҕсыз аңталалак шытахытәи изтцәзмомызт. Апсыз таларцәз изларжәоз фәтәык тыршыуан.

Еиҕа ишышны икарцәоз аинтерес тцәоу матәаруп аҕгәмырчы. Иара аҕацәаҕыи икнархәуан, аҕәтә тартцәахыртцәз. Еснаҕ ахәыштәараҕыи еиқәыз амца иахылцәуаз аләа иабзоураны аҕәтә рхастахәомызт. Иара ишышны, иаагәежыны аформа амоуп. Цәәкала иамаз ахәа аартны унапы нтәданы иуҕахыз аҕәтә аату-гон. Аҕгәмырчкәа акымкәа-ҕбамкәа икнархәуан, аҕәтә еилыхны акәын иштартцәоз. Ақәацәа хазы, ахшлых хазы.

Ишышны аҕацәкәа рҕыи ахәыштәара иахакнархәуан иара убас ахәартә, аҕәтә ахыдыршәоз, иара убас аҕацәаҕыи икыдыртцәон ақәацәкәа зтадыргылозгыи. Амузеи аҕыи икоуп мҕыла мацарала ишышны икаҕдоу алыхәтә. Иара аамтә иазрыжәхәеит акынтә ицәуеит, аха иаҕәртәышәа, аидкылашыа уамашәа икоуп. Ихәатәуп, ишышуаз ахәацәа шракәыз, дара роуп аҕынтәахәкәаҕыи кәзцәоз.

Абасала, апсуа рҕыи ицәыртцыз маругәкәк ахәаҕыи ахархәара рымоуп, анхәацәа рнапкәыи иркуп, иажәыр аҕыц аархәоит, еҕырт рақәзар, шыта амузеи аҕыи ада иубартам, рыхыкәаҕыи ажәытәра иагеит.

Ашәахәаоцәа хәыккәа реицләбра

Наира Сабекиа

■ **Ражден Гәымба ихыз зху Апснытәи ахәынцқарратә филармонияҕыи имәаҕыи аестрадәтә шәахәаоцәа рреспубликәтә еицләбра «Аҕар рыбжыи». Апрокеит аиҕәаоцәа дамоуп Апсны зәаҕсәзтәыз акультура аусзуҕыи, Иван Корту ихыз зху Арҕиаратә центр аиҕабы Нури Кәарциа.**

Аицләбрәтә концерт мәаҕылгон ашәахәаоцәа Инесса Григолиа.

Аицләбра иалахәыз ашәахәаоцәа 4-хәтәкны еихшан, 5 шыкәса зхытца инаиркны 19 шыкәса зхытца рҕынза.

Аицләбра хыккәкыи иамаан акыбао злоу ашәахәаоцәа ҕарацәа ралпшаара. Аицләбра ахәыра артон азбаоцәа: Апсны жәлар рартист Лиудмила Гәымпцәа, Аахытц-Уаҕсәыла зәаҕсәзтәыз артист, Апсны жәлар рартист, ашәа аҕацәаҕыи-анагзаҕыи, афольклортә ансамбль «Ерцәахә» ахормеистр хада, Апсны акомпози-торцәа Реидгыла аналпхәаҕыи - Нодар Кәарциа, Апсны акультура Аминистрра ақазара ақәша аиҕабы, аестрада ашәа анагзао Автандил Концәариа.

Аконцерт хаҕыркын Цьесика Цыҕыҕелиа иналыгзоз ашәа «Апсуашәа» ала, амузыкәтә напхәаҕыи Астанда Тарцәа. Уи лышьтахы икәҕылаз: Нахар Цюпуа инаигзеит ашәа «Тәбуп-итәбуп», Александр Нарманна - амультфильм «Рапунцель» акынтә ашәа. Сания Басенциан Салима Шынкәба иналыгзеит «Сара сашәа», (ажәкәа Саида Габниа, амузыка Анри Гәымба). Ашәа «Сан» ажәкәеи амузыкәи - Аида Маланзиа. Саатк иназынацшуа алашара акалара иазыпшыз ахәапшәа напейнкәарала ирыдыркылон ашәахәаоцәа хәыккәа. Урт иреиуоуп: Ераст Тәанба, Дариа Борисова, Наала Гәазәва, Сариа Цәеиба, Рашид Чачхалиа, Александра Чкотуа.

Акала иаҕахәомызт еҕырт аҕбәтәи ахцәтәи аҕыпкәаҕыи рыкәҕыла.

Иазгәатәтәуп, ари ашыкәсазтәи аицләбраҕыи аестрадәтә шәахәаоцәа зеггы рашәкәа аҕышәәла мацара ишынарыгзоз.

Аконцерт аҕышәтәи аҕып аҕыла 14-18 шыкәса зхытца иртәын. Еихәу азыкәтәра, хәарада алтцәаҕыи унаҕоит. Агәахәара ду уртон урт асценаҕ рыкәҕыла. Убарт иреиуоуп Илана Пачлиа - «Сцоит», Манана Братухина лрепертуар аҕнытә. Викториа Ахба - «Сбылуеит» ажәкәа Г. Гәыблиа, амузыка Евгени Сангәлиа). Рада Гәынцәи - «Апсны», Сати Какәбаа лрепертуар аҕнытә, Алан Кархалаа - «Исырба», ажәкәеи, амузыкаи Анри Гәымба. Александра Черкәези - «Апкәкәа», Манана Братухина лрепертуар аҕнытә. Алана Асланзиа - «Исароузеи», (Руслан Агәмаа имузыка). Алан Цәаиткә - «Бажәкәа роуп», Рада Нардаи - ашәа «Шышьнани», Николь Сангәлиа - «Амәа ду».

Аконцертә рқазара аадырпшит иара убас адуцкәа Адеқсандра Черкәези, Рада Нардаи - «Ахәацә», Манана Братухина лрепертуар аҕнытә. Аделина Цкадуеи Амелиа Какәбааи ашәа - «Хәи, шыри, сукәшандаз», амузыка Владимир Санаиа. Аконцерт хыркәшо, уи аиҕәаоцәа Нури Кәарциа, аестрадәтә шәахәаоцәа зеггы азбаоцәа ирыртәз ахәшьарала аҕамтәкәеи адипломкәеи ранаишьеит. Зегь реицш ихәдоу аицләбра Гран-при дапсәхеит 13 шыкәса зхытца Аслан Чачаа, уи инаигзеит ашәа «Сзалхәабтәызеи быблара», амузыка Леонид Чепелиански.

Лхатцкы, аминистр ицхәыс

Алиа Гәажә-пцә

■ **Апсны жәлар рартист, Апсуа хәынцқарратә Аҕар ртеатр асахаркыратә напхәаҕыи Софа Агәмаа-пцәа икәлыргылаз, Бранислав Нушич иҕымтә иалху аспектәкль «Лхатцкы, аминистр ицхәыс» знык иахәапшыз игәы ейкараны дыннажәуам, дачезныкыи аиҕәапшәра агәахәара инаҕоит.**

Аспектәкль аҕны даара ибзианы иаарпшуп зхатә дминистрхәз ахкәа Цьени лҕаҕәреи лхышьты-хрей, хәаа змам, иаҕытәцҕыдоу лхымәаҕаҕыи. Арт реицш аҕәаоцәа кәзшыкәа инаҕаааз ахкәажә Цьени лхәҕсахыа Апсуа хәынцқарратә драмәтә театр асценаҕыи кәҕиарала анагзара лылшеит Аахытц-Уаҕсәыла зәаҕсәзтәыз артист Фрида Леи-пцәа.

Аспектәкль аҕны актиорцәа рқазара ган рацәала иаарпшуп, урт ари аспектәкль аҕны инарыгзоз акәашарақәа ахәапшәыи агәахәара инаҕартә еиҕәкан. Хаҕала, актиорцәа рбәахәтәра иначыданы, ахәапшәыи илацш зыдхалаз ируакуп урт рцәашәтәтәымәтәа, реилахәашыа. Абәахәтәра злоу адезаинер О. Загорскаиа актиорцәа рцәашәтәтәымәтәа ҕама харакы-

ла, цшшәыи бзиала еинааланы, еиҕыбааны аҕцәра лылшеит.

Аспектәкль аҕны ичхархәны иаарпшуп, адунее амаа знапы иакушәа збо, хаҕала амәтцүра змамкәаны, аҕыи иалакәамкәаны иуао дуны зхы збо, лхатцә данминистрхәа, «аминистерша» - хәа амәтцүра зхазгыи изхәыцыз ахкәажә Цьени леицш икоу ауаа хәамтәзгыи уаҕыи ицәлоит. Аха амәтцүра иага иҕаракызаргыи, уи ауаәреи ахымәаҕаҕыи бзи-еи ацзар шақәу, ишхадароу, насгыи иарбан мацүразаалакыи ишаамтәлатәу, ауаәреи ахымәаҕаҕыи бзи-еи ауаҕытәысәтә кәзшыа иахәтәкзар шақәу ала уао дазнархәыцәуеит аспектәкль.

Зны-зынла аҕсәзаараҕыи иахпылало ахкәажә лкәзшыеи лхымәаҕаҕыи змоу ауаа ҕаҕнаҕеуеит, рыбзәмыкәра аанарпшәуеит.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликәтә хәынцқарратә усхәартә «Апснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҕел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҕытцытцә: Апсны, Ақәа ақ, Ажәанба имәа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адцала иҕым астатиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә-20 маатк.